

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้: กรณีศึกษา
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
Grouping and Networking of Learning: Case Study of
Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province

เดโช แชน้ำแก้ว¹, พงศ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์²,
จิตติมา ดำรงวัฒนะ³, บุญยิ่ง ประทุม⁴

Daycho Khaenamkhaew¹, Pongpasit Onjun²,
Jittima Damrongwattana³, Boonying Patoom⁴

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 16 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า (1) ยุคแรก (พ.ศ. 2546-2549) เน้นการประชุมและการคุยปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มอาชีพว่า ควรผลิตสินค้าภาคเกษตรที่หลากหลาย (2) ยุคเรียนรู้ (พ.ศ. 2550-2553) เน้นเรียนรู้ลงมือปฏิบัติ นำไปปรับใช้และขายกันเองภายในชุมชน เน้นการใช้แผนแม่บทชุมชนและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียง วิธีการผลิตในชุมชน ให้ทุกคนเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้จนได้ข้อมูลกำหนดทิศทางการปฏิบัติ เกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ จากประสบการณ์ วิชาการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพผนวกความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญา (3) ยุคเครือข่าย (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) มีการสรุปการเรียนรู้และประสบการณ์บนพื้นฐานวิถีชีวิต จัดเก็บองค์ความรู้ และขยายเครือข่ายการเรียนรู้หรือการเรียนรู้จากภายใน ถ่ายทอดประสบการณ์ไป

ภายนอกเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน สร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน องค์ความรู้จากการวิจัย คือ การได้กระบวนการทำงานแบบ CCE ได้แก่ ชุมชนคิด ร่วมกัน (C) โดยเน้นการประชุมและปรึกษาหารือกัน ชุมชนนักปฏิบัติ (C) โดยเน้น เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง และการขยายผลเป็นความรู้ (E) เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย ทั้งนี้ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เข้าใจหลักปฏิบัติ ใช้วิธีการพัฒนาที่ดีที่สุดและเกิด ข้อผิดพลาดน้อยที่สุดตามความสามารถ ประสบการณ์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะ เรียนรู้ที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การรวมกลุ่ม; การสร้างเครือข่าย; เครือข่ายการเรียนรู้; จังหวัด นครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study the grouping and networking of learning in case study of Phipun District, Nakhon Si Thammarat Province. It is a qualitative research. The data are collected by in-depth interview and the participant observation with 16 key informants from leaders and elders in the community. The data are conducted by descriptive analysis.

The research findings reveal that (1) the first period (2003-2006): it focuses on meeting and discussion among occupational groups about producing a variety of agricultural products. (2) The learning period (2007-2010): it focuses on learning, taking action, applying in the community, and sell among themselves within the community, and also focuses on applying the community master plan, the philosophy of sufficiency economy, and the way of production in the community for everyone who needs to know until he/she can obtain information to determine the direction of practice, to creating new learning from experiences with effective modern sciences which are the knowable mix of modernity and local wisdom. (3) The networking period (2011-present): it is summarized the learning and experiences based on lifestyle, store of knowledge, and extend the learning networking or learning from inside, transfer experience outside to strengthen the

community, create jobs, and increase income for the community. The new body of knowledge is the CCE process that means ‘Community of Thinking together’ in meeting and discussing, ‘Community of Practice’ in learning and taking action, and ‘Expand of Knowledge’ in linking as a networking in order to develop the learning process, understand the practice, use the best developmental methods, and make the smallest mistakes according to ability, experience, and objectives to be learned differently.

Keywords: Grouping; Networking; Networked Learning; Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

การรวมกลุ่มแสดงให้เห็นถึงพลังในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ทั้งในระดับประเทศ ภูมิภาค จังหวัด อำเภอหรือชุมชนเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของการพัฒนาจากชุมชนเอง เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาในแนวทางใหม่ โดยชุมชนร่วมกันจัดการตนเอง สร้างพื้นที่ร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนทุกด้านในพื้นที่เดียวกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมคิด ร่วมทำและนำไปสู่การยกระดับสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2554) เนื่องจากกลุ่มเป็นลักษณะของการรวมตัวกันของสมาชิกที่มีความคิดเห็นตรงกันและมีเป้าหมายร่วมกันชัดเจน การรวมกลุ่มกันก็เพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกันและร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ซึ่งกลุ่มสามารถขยายกิจกรรมออกไปได้กว้างขวาง มีพัฒนาการจากที่เป็นการรวมแบบกลุ่มเล็ก ๆ กลายเป็นกลุ่มใหญ่ในระบบเครือข่าย ทำให้มีพลังต่อรองในชุมชนและสามารถใช้พลังของกลุ่มผลักดันงานพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องถิ่นและทรัพยากรได้เป็นอย่างดี (กิตติชัย รัตนนะ, ม.ป.ป.) ภายใต้เงื่อนไขภายในชุมชนเอง ได้แก่ ทุนทางสังคมของชุมชน ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนปัจจัยจากเงื่อนไขภายนอกชุมชน มีลักษณะของการได้รับผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาของภาครัฐ จึงทำให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชนเพื่อใช้เป็นพลังต่อรองในการจัดการชุมชนของตนเอง สร้างกระบวนการทำงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน (พีรพัฒน์ พันศิริ, 2559)

อำเภอพิบูลย์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 90 กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 363 ตาราง กิโลเมตรหรือ 226,875 ไร่ มีเขตติดต่ออำเภอเวียงสระและอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอฉวาง อำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรีและอำเภอนบพิตำ จังหวัด นครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2559 อำเภอพิบูลย์ได้รับรายงานการสำรวจการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชากรในจังหวัดจากสำนักงานการพัฒนาชุมชนจังหวัด นครศรีธรรมราช ซึ่งมีค่าเฉลี่ยการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักงานพัฒนา ชุมชนอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.) เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องราคา ผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะไม้ผลทำรายได้ไม่คุ้มทุน เกิดปัญหาเรื่องหนี้สินภาคเกษตรกร ทำให้รายได้ต่อหัวต่อปีไม่สูงเท่าที่ควรเมื่อเทียบกับสภาพทางเศรษฐกิจ การแก้ไขปัญหา จะต้องแก้ไขกลไกของการตลาดและการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตให้เพิ่มมูลค่า เพื่อ ต่อรองกับตลาดภายนอก จัดฝึกอบรมส่งเสริมการประกอบอาชีพองค์กรต่าง ๆ และ อดหนุนกลุ่มอาชีพในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม จึงมีการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ของ ชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ 15 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ 12 กลุ่ม กลุ่มอนุรักษ์ฯ 1 กลุ่ม และ ร้านค้าชุมชน/สหกรณ์ 2 กลุ่ม เป็นต้น (คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระ, ม.ป.ป.) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้และทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ ผ่าน ปรากฏการณ์ตามสภาพจริง เป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้าง องค์ความรู้ (Constructivism) ที่เปิดโอกาสให้สร้างความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ มีความหมายต่อตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้การแสวงหาความรู้ ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ ทำให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะได้ เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างลุ่มลึก (ชลธิป สมานิต, 2562)

อำเภอพิบูลย์มีการรวมตัวของเครือข่ายแห่งการเรียนรู้สู่การเคลื่อนไหวทาง สังคมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเกิดจากการสนับสนุนของหน่วยงาน ภายนอกและสถานการณ์เป็นตัวกำหนด เช่น ปัญหาการว่างงาน การขาดความรู้และ เงินทุนด้านการเกษตร การขาดศูนย์รวมร้านค้าชุมชน ค่าครองชีพสูง ประชาชนมี รายได้น้อยและผลผลิตราคาตกต่ำ เมื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ จึงกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกมิติ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามกรอบ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัดและจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) คือ การประเมินโดยวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและข้อจำกัดต่าง ๆ ของพื้นที่ในปัจจุบันเพื่อกำหนดเป้าหมายในอนาคต อย่างไร

ก็ตาม เครือข่ายแห่งการเรียนรู้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างสมาชิกของเครือข่ายที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ในขณะที่เดียวกันยังสะท้อนความเป็นพลวัตของเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ที่มีการปรับตัวไปตามระยะเวลาและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม (วรสิทธิ์ เจริญศิลป์ และธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2561; คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระ, ม.ป.ป.) พร้อมทั้งมีแนวทางสำหรับการจัดการเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับปัจจุบัน ได้แก่ การจัดการพื้นที่การเกษตรที่มีพืชและไม้ผลต่าง ๆ ที่ปลูกรวมกันในพื้นที่เดียวกันหรือในลักษณะ “สวนสมรม” และการจัดการพื้นที่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจควบคู่ระบบวิธีการผลิตในครัวเรือน (เดโช แชน้ำแก้ว และคณะ, 2563) ในงานวิจัยของณภัช จันทร์เมือง และคณะ (2561) พบว่า ในอำเภอพิปูนได้มีการสำรวจปัญหาและความต้องการ รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพ ถ่ายทอดความรู้และสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์มากมาย เช่น พวงกุญแจหมอนอิงและกระเป๋าสะพายไหล่ นอกจากนี้ชุมชนมีการเรียนรู้ การคิดและพัฒนาจนสามารถนำไปต่อยอดเป็นชิ้นงานจริงเพื่อจำหน่าย ทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึภาคภูมิใจ เช่นเดียวกับงานวิจัยเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของภฤศสร ฤทธิมนตรี ชีมิค และคณะ (2560) พบว่า การรวมกลุ่มและเครือข่ายสามารถพัฒนาความร่วมมือเป็นโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแบบโครงข่ายตามระยะเวลา เช่น การท่องเที่ยวครึ่งวัน หนึ่งวัน สองวันหนึ่งคืนและสามวันสองคืน โดยมีความเหมาะสมกับกลุ่มองค์กรเพื่อการศึกษาดูงาน กลุ่มนักเดินป่าและศึกษารธรรมชาติ กลุ่มนักท่องเที่ยวทัศนจารทั่วไปและกลุ่มนักเรียนนักศึกษา ทั้งนี้ งานวิจัยทั้งสองชิ้นสามารถบ่งชี้ถึงการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช และลงพื้นที่ภาคสนามในการแสวงหาข้อค้นพบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ด้วยเหตุผลที่มีความตื่นตัวในการวิจัยชุมชนอย่างกว้างขวาง อันก่อให้เกิดความเข้าใจชุมชนและปรากฏการณ์ทางวิชาการเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ว่า มีการดำเนินงานอย่างไรบ้าง งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการยืนยันข้อมูลที่เกิดขึ้น โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่จะช่วยให้เข้าถึงข้อค้นพบและทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำผลมาพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่งเสริมการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มแกนนำ ได้แก่ พัฒนาการอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงที่มีความรู้ด้านการรวมกลุ่มในชุมชนและด้านการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นไว้เพื่อสอบถามกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ การขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ การนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้น การนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขและนำไปสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราชกับกลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชน จำนวน 16 คน ในวันหยุด เช่น วันเสาร์และวันอาทิตย์ ใช้เวลาประมาณ 30-40 นาที สถานที่สัมภาษณ์คือ ที่พักของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงและขออนุญาตใช้กล้องโทรศัพท์มือถือถ่ายภาพขณะสัมภาษณ์ข้อมูลทุกชนิด ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและหากประเด็นใดที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ประสงค์ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะไม่บันทึก พร้อมทั้งสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน

5. การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ได้แก่ (1) ด้านข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแหล่งของข้อมูลที่ได้มาว่าถูกต้องหรือไม่ บุคคลต่างกันจะได้ข้อมูลต่างกันหรือเหมือนเดิมหรือไม่ (2) ด้านผู้วิจัย ได้แก่ การเปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนการใช้ผู้สังเกตคนเดียวกันอยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันหรือไม่ (3) ด้านแนวคิดและทฤษฎี การใช้แนวคิดและทฤษฎีที่

ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันหรือไม่ (4) ด้านวิธีรวบรวมข้อมูล การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การใช้แบบสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตการณ์ควบคู่กันไปเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกันจะได้เหมือนเดิมหรือไม่ (ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรารณณ์, 2553)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มแกนนำและผู้สูงอายุในชุมชน โดยใช้นามสมมติทั้งหมด ทำการเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำการถอดเทป สรุปประเด็นและนำเสนอข้อค้นพบ

ผลการวิจัย

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบผลการศึกษาดังนี้ พื้นที่อำเภอพิปูนสันนิษฐานว่า มีอายุประมาณ 300 ปี ในอดีตคนในพื้นที่ประกอบอาชีพหาของป่า ทำนา เลี้ยงสัตว์และปลูกข้าวไร่ ในช่วงก่อน ปี พ.ศ. 2531 มีตลาดกะทูนเป็นชุมชนเมือง วัดศรีมารามหรือวัดกะทูนเหนือตั้งอยู่ตรงกลางใจเมือง มีโรงเรียนชุมชนวัดกะทูนเหนือเป็นสถานศึกษาของชุมชน มีคลองกะทูนไหลผ่าน อยู่ใกล้กับภูเขา การตั้งชุมชนมีลักษณะอยู่ใกล้กัน จะมีตลาดกลางหมู่บ้านที่มีความเจริญพอประมาณ เพราะเป็นชุมชนที่เป็นทางผ่านของตำบลเขาพระใช้เป็นเส้นทางผ่านเข้าตลาดบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนบ้านเรือนที่อยู่รอบตลาดมีลักษณะการตั้งบ้านห่างกัน เป็นลักษณะสวนผลไม้ สวนยางพาราและทำนาปลูกข้าวไร่กินเอง ไม่ทำเพื่อการค้าขาย ใช้ชีวิตตามวิถีชนบท มีสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำมาหากิน การประกอบอาชีพด้วยการกรีดยาง ปลูกผักและค้าขายกันเฉพาะในชุมชนและหมู่บ้านใกล้เคียง มีการแลกเปลี่ยน พึ่งพาอาศัยแรงงานในลักษณะการลงแขกช่วยกันเกี่ยวข้าว ถางป่า ทำสวนยางพารา ชุมชนจึงมีข้าวกินโดยไม่ต้องซื้อข้าวสาร อาชีพรับจ้างมีเพียงเล็กน้อย พืชผักหาได้จากสวนใกล้บ้าน มีแม่น้ำลำคลองที่มีกึ่งหอย ปู ปลาให้บริโภคโดยไม่ต้องซื้อขายเพราะอาศัยการแบ่งปันกันกิน อำเภอพิปูนเคยประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ 3 ครั้ง คือ เมื่อครั้งที่โซนร้อนที่แหลมตะลุมพุก พ.ศ. 2505 ภัยพิบัติดินถล่ม พ.ศ. 2531 และพายุไต้ฝุ่นโซนร้อนเกย์ พ.ศ. 2532 แต่ภัยพิบัติที่ร้ายแรงที่สุด คือ ภัยพิบัติดินถล่มเมื่อ พ.ศ. 2531 ซึ่งเป็นมหันตภัยพิบัติสำหรับชาวพิปูน ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนดั้งเดิมจมหายอยู่ใต้ดินโคลนจากภูเขา ภัยพิบัติครั้งนั้นมีการอพยพผู้คนไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้แก่ กิ่งอำเภอลำทับ

จังหวัดกระบี่ นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ที่ดินป่าสงวนทุ่งหยัน ตำบลกุแหร อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ดินทุ่งนาเมืองชัย ตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีผู้ประสบภัยบางส่วนที่ไม่สามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ เนื่องจากถูกทำลายไปหมดสิ้นได้ รัฐจึงจัดให้ไปอยู่ในพื้นที่อำเภอพิปูน 5 แห่ง คือ ชุมชนบ้านห้วยตรีด ตำบลเขาพระ ชุมชนบ้านแสงทองส่องใต้ บ้านหาดทรายขาว ตำบลกะทูน ชุมชนวัดดอกประดู่ ตำบลยางค้อม ชุมชนห้วยช่อง ชุมชนสันติสุข ตำบลเขาพระ อุทกธรณีภัยครั้งนั้นได้ส่งผลให้เกิดโครงการอ่างเก็บน้ำเพื่อป้องกันภัยอย่างถาวรตามพระราชดำริ คือ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงตามพระราชดำริและโครงการอ่างเก็บน้ำกะทูนตามพระราชดำริ (เดโช แขน้ำแก้ว และคณะ, 2560) โดยมีการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

1. ยุคแรก (พ.ศ. 2546-2549) เหตุการณ์วาตภัยในจังหวัดนครศรีธรรมราชสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่การเกษตร กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ก่อให้เกิดการสูญเสียของชุมชน เนื่องจากการต้องย้ายถิ่นฐานของบางครอบครัวและเน้นนโยบายการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือยางพาราและการทำการเกษตรในพืชที่ขนาดใหญ่ ทำให้ชุมชนหันมาเน้นการประชุมและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านในชุมชน เริ่มต้นด้วยการคิดว่าการทำสวนยางพาราอย่างเดียวยังคงไม่เพียงพอ ควรผลิตในภาคเกษตรที่หลากหลายแล้วจัดวางการผลิตในพื้นที่ เมื่อได้ผลผลิตก็สร้างเป็นกลุ่มแล้วขยายเครือข่ายไปในจังหวัดนครศรีธรรมราช ในจังหวัดจึงมีเครือข่ายจำนวนมากทำให้เกิดอุตสาหกรรมชุมชน แต่ส่งออกเองไม่ได้ ต้องส่งให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในกรุงเทพฯ นำผลผลิตยางพาราของชุมชนอำเภอพิปูนไปขายอีกต่อหนึ่ง ด้วยเหตุนี้จึงมีการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มอาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

2. ยุคเรียนรู้ (พ.ศ. 2550-2553) จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ชี้ให้เห็นจุดสำคัญหรือจุดเปลี่ยนในการปรับตัวในวิถีชีวิตใหม่ของเกษตรกร โดยการพัฒนาอาชีพในการทำอาชีพหลักจากการทำสวนยางพารา ด้วยการศึกษาค้นคว้าของชุมชน หหาอาชีพหลักอาชีพรองและอาชีพเสริม โดยนำไปปรับใช้และลงมือปฏิบัติ 1 หมู่บ้าน 1 การผลิต เช่น การแปรรูปปลาตุกร้า การแปรรูปทุเรียนทอด การแปรรูปหน่อไม้ดอง การแปรรูปสมุนไพร โดยชุมชนในตำบลเป็นผู้ผลิตและขายกันเอง ภายในชุมชนใช้แผนแม่บทชุมชน พร้อมกับการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเน้นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้และการจัดเก็บองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม การศึกษาวิถีการผลิตในชุมชน แผนพัฒนาแต่ละฉบับได้แก้ไขปัญหามาตามสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่

เกิดขึ้นได้พอสมควร ชุมชนอำเภอพิบูลย์จึงมีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของชุมชน ทุกเรื่องต้องผ่านการเรียนรู้ โดยทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้แล้วลงมือทำและขยายผลต่อไป ทุกขั้นตอนจึงสอดคล้องกับการเรียนรู้และเข้าใจตรงกัน ซึ่งทำให้ผู้เก็บข้อมูลสามารถอธิบายให้ทุกคนรอบครั้งรายละเอียดได้เหมือนกัน ดังนั้น การเรียนรู้จึงก้าวหน้ากระทั่งได้ข้อมูลที่สามารถกำหนดทิศทางการปฏิบัติร่วมกัน บางเรื่องมีจุดบกพร่องหรือข้อจำกัด การพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่เป็นที่ทิศทางเดียวกัน จึงเกิดความขัดแย้งกันในเรื่องต้น แต่ในที่สุดเกิดการเรียนรู้ใหม่จากประสบการณ์และวิชาการสมัยใหม่ ทำให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพที่เกิดจากการผนวกความรู้สมัยใหม่กับภูมิปัญญาเข้าด้วยกัน

3. ยุคเครือข่าย (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) จากประสบการณ์ วิชาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งทำให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของตนเองมากขึ้น ทั้งเกิดการสะสมองค์ความรู้และประสบการณ์อันยาวนานแล้วขยายผลเป็นความรู้ส่งออกไปในลักษณะของการสร้างเครือข่าย ดังนั้น การเรียนรู้ที่จะต้องพัฒนาควรดำเนินกิจกรรมทั้ง 2 ด้าน คือ การเรียนรู้จากภายใน อันเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ไปภายนอก โดยยืนอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมโดยได้ริเริ่มจากพัฒนากร สังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช (ม.ป.ป.) ได้ดำเนินการสำรวจกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชนในปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา และได้ขึ้นทะเบียนในปี พ.ศ. 2557 จนกระทั่งปัจจุบันมีผู้ขึ้นทะเบียนจำนวน 27 องค์กร เช่น กลุ่มสตรีสหกรณ์หัตถกรรมดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา ตำบลยางค้อม อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มโอท็อป (OTOP) ครีมี่ภูผลิตภัณฑ์จากยางพารา อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราชและมีผลิตภัณฑ์จำนวน 47 ผลิตภัณฑ์ เช่น พวงกุญแจ หมอนอิงและกระเป๋าสะพายไหล่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการจัดการทุนทางสังคมภายในชุมชนเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

อภิปรายผล

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1) ยุคแรก (พ.ศ. 2546-2549) เน้นการประชุมและคิดร่วมกันว่า ควรผลิตในภาคเกษตรที่หลากหลาย มีการคุยปรึกษาหารือกันระหว่างกลุ่มอาชีพในลักษณะ “ชุมชนคิดร่วมกัน” เพื่อสร้างเป็นกลุ่มเครือข่ายไปในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากผล

วิจัยบ่งชี้ได้ว่า การพบปะ การพูดคุยหรือการประชุม ทำให้เกิดการขับเคลื่อนทางความคิดที่นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน เป็นเหมือนเวทีเชื่อมประสานหรือการแสดงความคิดเห็นที่ทุกคนในชุมชนได้คิดร่วมกัน ทำให้เกิดคุณค่าแห่งการคิดร่วมในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งเชื่อมโยงแนวความคิดการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ของสวนสันและโฮลทอน (Swanson & Holton, 2001) ที่กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร การเข้าใจหลักปฏิบัติและสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นวิธีการเรียนรู้และวิธีการพัฒนาที่ได้ผลดีที่สุด เนื่องจากความสามารถ ประสบการณ์และวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะเรียนรู้แตกต่างกันไป จึงต้องพูดคุยหรือปรึกษาหารือกันเพื่อให้เกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

2) ยุคเรียนรู้ (พ.ศ. 2550-2553) ผู้นำเรียนรู้และนำไปปรับใช้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 1 หมู่บ้าน 1 การผลิตและขายกันเองเป็นตลาดของกันและกัน รวมถึงชุมชนใช้แผนแม่บทชุมชนหรือผลผลิตของการเรียนรู้ของชุมชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ได้ข้อมูลใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดและต้องมีการนำแผนไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พัฒนาศักยภาพของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยเน้นการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาวิถีการผลิตในชุมชน การให้ทุกคนได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้แล้วลงมือทำจนได้ข้อมูลที่กำหนดทิศทางปฏิบัติในรูปแบบใหม่ ๆ จากประสบการณ์ในลักษณะ “ชุมชนนักปฏิบัติ” ซึ่งจากผลวิจัยบ่งชี้ได้ว่า สิ่งได้คิดร่วมกันหรือแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อสามารถปฏิบัติหรือทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม จะกลายเป็นการสร้างทักษะและความเชี่ยวชาญให้เกิดขึ้นในกลุ่ม จึงจำเป็นต้องใช้ความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพผนวกความรู้ด้านภูมิปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณภัช จันทร์เม็ง และคณะ (2561) พบว่า การปรึกษาหารือโดยการสังเกตและให้คำปรึกษาในเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ เป็นการเติมเต็มความรู้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย การมีผลิตภัณฑ์เพียงรูปแบบเดียวและซ้ำซ้อนกับพื้นที่อื่นทำให้ลูกค้าไม่มีตัวเลือก ยอดขายผลิตภัณฑ์ก็จะลดลง ดังนั้น จึงต้องหาแนวทางพัฒนาเพื่อถ่ายทอดความรู้จากการคิดและปฏิบัติร่วมกัน โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดความรู้และให้ชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของชลธิศ สมาหิโต (2562) ที่พบว่า การรวมกลุ่มเพื่อบูรณาการองค์ความรู้และทักษะในศาสตร์ต่าง ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ยกตัวอย่าง กิจกรรมการแปรรูปปลาตุ๋น การแปรรูปทุเรียนทอด การแปรรูปหน่อไม้ต้อง เป็นการสร้างองค์

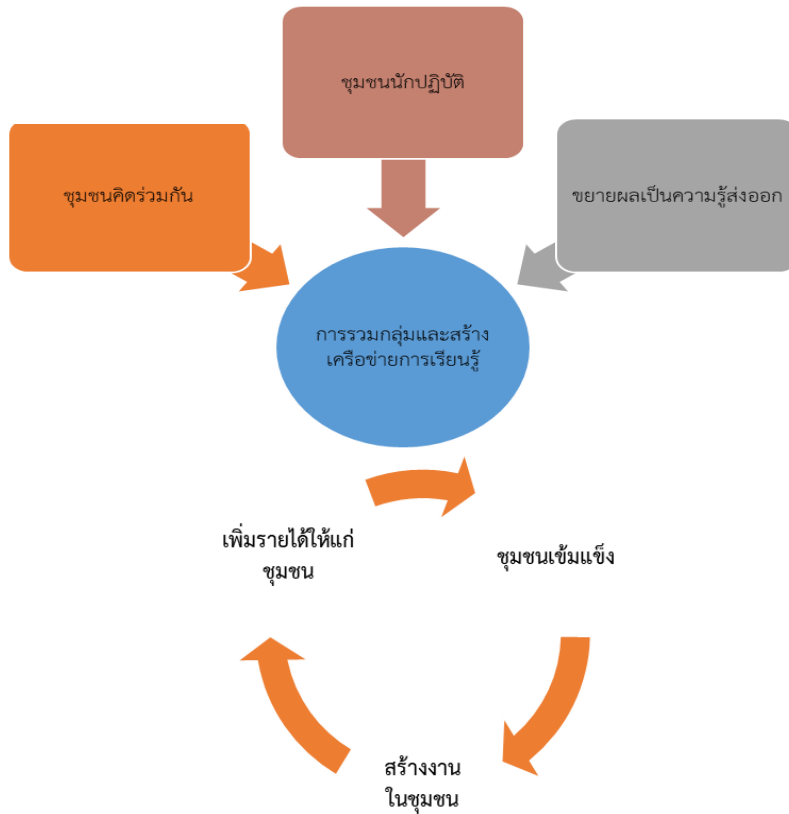
ความรู้ที่สมาชิกในกลุ่มสามารถลงมือทำ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ไปยังลูกหลานหรือผู้ที่สนใจได้ เช่นเดียวกับการศึกษาของศูนย์นวัตกรรมการศึกษา (Center for Educational Innovation, n.d.) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนรู้สร้างความรู้แทนที่จะรับข้อมูลโดยใช้ประสบการณ์และรวมข้อมูลใหม่เข้ากับความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยการแสวงหาความรู้ควบคู่กับ “การลงมือปฏิบัติ” ทำให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพราะได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างลุ่มลึกในลักษณะทำเป็นและสาธิตเป็นตัวอย่างได้

3) ยุคเครือข่าย (พ.ศ. 2554-ปัจจุบัน) โดยภาพรวมจะเห็นว่า การเรียนรู้ การสะสมความรู้และประสบการณ์โดยยืนอยู่บนพื้นฐานวิถีชีวิต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม รวมถึงการจัดเก็บองค์ความรู้ตามสภาพสังคม การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการจัดการทุนทางสังคมภายในชุมชน ล้วนเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้เพิ่มรายได้ในลักษณะ “ขยายผลเป็นความรู้ส่งออก” อันเป็นการเรียนรู้จากภายในถ่ายทอดประสบการณ์ไปภายนอก ซึ่งจากผลวิจัยบ่งชี้ได้ว่า การสร้างเครือข่ายโดยการถ่ายทอดความรู้ เช่น การสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง ความช่วยเหลือด้านวิชาการ รวมถึงการแนะนำแนวทางปฏิบัติหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ความรู้และเครือข่ายเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งให้ประสบความสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของภฤศสร ฤทธิมนตรี ชิมิค และคณะ (2560) ที่พบว่า การเชื่อมโยงแบบเครือข่ายของหลายกลุ่มองค์กรในการศึกษาดูงานหรือจากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ จะได้รับผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจที่นำไปสู่การพัฒนาอาชีพ เช่น การขายสินค้าต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว การจำหน่ายอาหารและของที่ระลึก การสร้างและกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนด้วยความเหมาะสมเป็นธรรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของจำเนียร ชุมทโสภาค และคณะ (2563) ที่ระบุว่า การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือแห่งการเรียนรู้อย่างยิ่งยวดควรบริหารงานอย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัย เช่น การสร้างมัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการท่องเที่ยว การทำอาหารพื้นถิ่นโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชุมชน สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในลักษณะ “การมีส่วนร่วมทุกช่วงวัย” ซึ่งบ่งชี้ถึงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ที่มีลักษณะโดดเด่น เป็นการเน้นย้ำการดึงศักยภาพของคนในชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่นเดียวกับงานวิจัยของพระอัคระจาระ และคณะ (2563) ระบุว่า แนวทางในการพัฒนาชุมชน ต้องให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมกับเครือข่ายในการพัฒนาชุมชนอย่างยิ่งยวดในลักษณะการวางแผนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการจัดการคุณค่าทางธุรกิจในลักษณะสินค้าชุมชน การพัฒนาบุคลากรหรือสร้างความเป็นผู้นำ การ

ประสานงานที่ต้องมีความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น พื้นที่อื่น ประเทศอื่นหรือระดับนานาชาติ ประเทศ

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษา อำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพ 1 การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากภาพนี้สามารถอธิบายองค์ความรู้ใหม่ตามกระบวนการของ “CCE” ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. C หมายถึง Community of Think together (ชุมชนคิดร่วมกัน) เป็นการเน้นการประชุมและการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกันและกันเพื่อผลิตสินค้าในภาคการเกษตรที่หลากหลาย

2. C หมายถึง Community of Practice (ชุมชนนักปฏิบัติ) เป็นการเน้นการเรียนรู้ การนำไปปรับใช้และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง การใช้แผนแม่บทชุมชนและประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการดำเนินวิถีการผลิตในชุมชนที่ให้ทุกคนเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้กระทั่งเกิดการเรียนรู้ใหม่ ตามหลักวิชาการสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. E หมายถึง Expand of Knowledge (ขยายผลเป็นความรู้ส่งออกหรือการถ่ายทอดความรู้ให้เครือข่าย) เป็นการจัดเก็บองค์ความรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้จากภายในถ่ายทอดประสบการณ์ไปภายนอกชุมชนเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย

สรุป

การรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบผลการศึกษา ดังนี้ ในยุคแรกได้เน้นการประชุมและปรึกษาหารือระหว่างกลุ่มอาชีพและการผลิตสินค้าเกษตรที่หลากหลาย ต่อมาเป็นยุคเรียนรู้ ซึ่งเน้นเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ การใช้แผนแม่บทชุมชนร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อกำหนดทิศทางการปฏิบัติและเกิดการเรียนรู้วิชาการสมัยใหม่คู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนยุคเครือข่ายเป็นการสรุปการเรียนรู้และประสบการณ์ รวมถึงการจัดเก็บองค์ความรู้และขยายเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งเกิดผลลัพธ์ในลักษณะ “ชุมชนคิดร่วมกัน ชุมชนนักปฏิบัติและขยายผลเป็นความรู้ส่งออก” เพื่อสร้างงาน เพิ่มรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจบริบทของชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน การรวมกลุ่มในชุมชนและการสร้างเครือข่ายที่ขับเคลื่อนสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน นอกจากนี้ ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน การสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้นำและการจัดการเรียนรู้โดยชุมชนที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนและทุกช่วงวัยเพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน

ผลการวิจัยในครั้งนี้แม้จะบ่งชี้ถึงความผิดพลาดในอดีตของอำเภอพิปูน แต่ก็ทำให้เกิดความตื่นตัวของการวิจัยชุมชนที่สามารถย้อนวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาระบบการเรียนรู้ การมีหลักปฏิบัติและมีเครือข่ายการเรียนรู้ที่ก่อเกิดความเข้าใจชุมชนและชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ อันนำไปสู่การพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปเสริมศักยภาพให้แก่ชุมชน เช่น ทฤษฎีหรือหลักวิชาการ วิทยากรกระบวนการ ทั้งนี้ อำเภอพิปูนโดยความร่วมมือจาก

ทุกภาคส่วนอาจกลายเป็นอำเภอดันแบบของการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนในอนาคตก็เป็นได้

เอกสารอ้างอิง

- กิติชัย รัตนะ. (ม.ป.ป.). *การสร้างกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณะกรรมการพัฒนาเทศบาลตำบลเขาพระ. (ม.ป.ป.). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานสำคัญของเทศบาลตำบลเขาพระ*. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเทศบาลตำบลเขาพระ.
- จำเนียร ชุนทโสภาค และคณะ. (2563). การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในสังคมพหุวัฒนธรรมของผู้นำรุ่นใหม่สู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*. 9 (2), 1-15.
- ชลธิป สมานิติโต. (2562). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 39 (1), 113-129.
- ณปภัช จันทรเมือง และคณะ. (2561). ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากวัสดุยางพาราแปรรูปอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*. 10 (5), 351-364.
- เดโช แขน้ำแก้ว และคณะ. (2560). *การจัดการความรู้ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวางแผนจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช*. กรุงเทพมหานคร: โครงร่างการวิจัยความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- _____. (2563). ทางรอดหรือทางลุ่ม: ประวัติศาสตร์ชุมชนยุคหลังเหตุการณ์वादภัย (ปี พ.ศ. 2505-2525) กรณีศึกษาอำเภอฟิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*. 6 (5), 43-52.
- ผ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และสุภาพ ฉัตรภรณ์. (2553). *การออกแบบการวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระอัครคະจารย์ และคณะ. (2563). การพัฒนาชุมชนตามหลักของพระชิตะกู ชยาตอญญาณิสสาระ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 9 (4), 114-126.

- พีรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *การพัฒนาองค์กรชุมชน*. นครปฐม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภฤศสร ฤทธิมนตรี ชีมิค และคณะ. (2560). โครงข่ายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*. 10 (1), 11-19.
- วรสิทธิ์ เจริญศิลป์ และธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2561). พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 38 (4), 22-40.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2554). *สมัชชาเครือข่ายองค์กรชุมชนสวนพลังชุมชนท้องถิ่นและภาคีสู่การจัดการตนเองและการประชุมในระดับชาติของสภาองค์กรชุมชนตำบล ครั้งที่ 1/2554*. กรุงเทพมหานคร: วิสคอมเซ็นเตอร์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ม.ป.ป.). *ประวัติอำเภอพิปูน*. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2564, จาก <https://district.cdd.go.th/hipun/about-us/>.
- Center for Educational Innovation (CEI). (n.d.). *Constructivism*. Retrieved January 23, 2021, from <http://www.buffalo.edu/ubcei/enhance/learning/constructivism.html>
- Swanson, A. and Holton, E. F. (2001). *Foundations of Human Resource Development*. San Francisco: Barrett-Koehler Publishers.